

Innhold

Forord	5
A INTRODUKSJON	17
§ 1 Bokens tema og forholdet til jusen forøvrig	19
§ 1.1 Fast eiendoms rettsforhold – en foreløpig presentasjon.	19
§ 1.2 Bokens tema i et rettslig perspektiv.	20
§ 1.21 Om systematisering av rettsstoffet	20
§ 1.22 Den tradisjonelle systematikk.	20
§ 1.23 Særlig om obligasjonsrett og tingsrett	21
§ 1.24 Nærmere om statisk og dynamisk tingsrett.	24
§ 1.25 Bokens tema i forhold til gjengs systematikk.	27
§ 1.26 En kortfattet oversikt over bokens innhold.	28
Kontrollspørsmål til § 1	28
B DEN ALMINNELIGE DEL	29
§ 2 Eiendomsrett – alminnelige forklaringer	31
§ 2.1 En foreløpig forklaring	31
§ 2.2 Eiendomsrett som en sum av funksjoner.	32
§ 2.3 Utøvelse av rådighet: Privatrettslige begrensninger	34
§ 2.4 Begrensninger m.h.t. utøvelse av rådighet: Offentligrettslige begrensninger.	36
§ 2.5 Negativ avgrensning av eiendomsretten; positiv avgrensning av de begrensede rettigheter.	37
§ 2.6 Hvorledes utpeke eieren hvor flere har rettigheter knyttet til en fast eiendom?.	40
Kontrollspørsmål til § 2	47
§ 3 De begrensede rettigheter i fast eiendom	48
§ 3.1 Innledning	48
§ 3.2 De totale bruksrettigheter	50
§ 3.21 Oversikt.	50
§ 3.22 Tomtefeste og annen grunnleie.	51
§ 3.23 Husleie	51
§ 3.3 Partielle bruksrettigheter: Servitutter.	53

§ 3.4	Panterettigheter m.v.	54
§ 3.41	Hva er en panterett?	54
§ 3.42	Typer panterett: Stiftelse og stiftelses- forutsetninger	55
	a. Kontraktspant	55
	b. Utleggspant	56
	c. Legalpant	57
§ 3.43	Panteretten på «sikringsstadiet»	58
§ 3.44	Utnyttelse av panteretten: Tvangsdekning	58
§ 3.45	Beslektede rettigheter	60
§ 3.5	Løsningsrettigheter	60
§ 3.51	Løsningsrett og forkjøpsrett – alminnelige forklaringer	60
§ 3.52	Typer av løsningsrett og rettslig regulering	61
§ 3.53	Litt om løsningsrettsloven.	62
§ 3.54	De lovhjemlede løsningsretter	63
§ 3.6	Grunnbyrder.	63
§ 3.7	Rettslige skranker (salgs- og pantsettelsesforbud m.v.).	64
§ 3.8	Rettigheter tilkommende en videre krets av personer	65
	Kontrollspørsmål til § 3	67
§ 4	Fast eiendom – inndeling og utstrekning	68
§ 4.1	Den rettslige inndeling av fast eiendom	68
§ 4.11	Identifikasjon gjennom bruksnummer eller festenummer	68
§ 4.12	Matrikkelsystemet.	69
§ 4.13	Registre for fast eiendom: den moderne matrikkel og tinglysingsregisteret.	69
	a. Behovet for register vedrørende fast eiendom.	69
	b. Tinglysingsregisteret	70
	c. Matrikkelen	73
§ 4.14	Etablering av nye enheter	74
§ 4.15	Sammenføyning	76
§ 4.16	Feil ved oppmålingen	77
§ 4.2	Hva hører med til en fast eiendom? Deler og tilbehør.	77
§ 4.3	Grenser mot naboer	78
§ 4.31	Oversikt.	78
§ 4.32	Mellomgrenser på land	79
§ 4.33	Mellomgrenser i vassdrag	82
§ 4.34	Mellomgrenser i sjøen (saltvann)	84
§ 4.35	Litt om fremgangsmåten for å få fastlagt grenser a. Avgjørelse ved ordinær dom	84

b. Avgjørelse ved jordskifteretten	85
c. Avgjørelse etter matrikkeloven	85
d. Avgjørelse av spesialdomstoler	86
§ 4.4 Grensene mot sjø og innsjø med fritt midtstykke	87
§ 4.41 Grensene i saltvann	87
a. Utgangspunkter	87
b. Den generelle eiendomsgrense	87
c. Strandretten	89
§ 4.42 Grensen mot fritt midtstykke i innsjøer	92
§ 4.5 Eierens rettigheter nedad og oppad	93
§ 4.51 Grensen nedad mot dypet	93
§ 4.52 Grensen oppad i luftrommet	95
Kontrollspørsmål til § 4	96
§ 5 Erverv av eiendomsrett og begrensede rettigheter	98
§ 5.1 Oversikt	98
§ 5.2 Originært erverv av eiendomsrett	98
§ 5.3 Derivative erverv	100
§ 5.4 De ekstinktive erverv	101
§ 5.41 Utgangspunkter	101
§ 5.42 De ekstinktive godtroerverv	101
a. Godtroerverv med krav til troen på et gitt tidspunkt	102
b. Godtroerverv med krav til god tro gjennom et tidsrom	103
§ 5.43 Kreditorkestinksjon	103
§ 5.44 Preklusive erverv	104
§ 5.5 Nærmere om hevd, alders tids bruk og «festnede forhold».	105
§ 5.51 Hevd: Hjemmel og begrunnelse	105
§ 5.52 Parter og typer av hevdserverv	106
§ 5.53 Eiendomshevd: vilkår og virkninger	108
a. Den faktiske rådighet	108
b. Kravet om eksklusivitet	109
c. Kontinuitet i rådighetsutøvelsen	110
d. Hevdstiden	111
e. Sammenlegning av rådighetsperioder	111
f. God tro	111
g. God tro-kravet ved sammenlegning av tid og ved bruk av hjelpere m.v.	114
h. Ingen særlig hjemmel fra før	115
i. Søksmål må ikke være anlagt	117
j. Virkningene av fullført eiendomshevd	117

§ 5.54	Brukshevd – vilkår og virkninger	118
§ 5.55	Særlig om vilkårene for hevd fra almenhetens side	119
§ 5.56	Særlig om mothevd	119
§ 5.57	Særlig om frihevd	120
§ 5.58	Noen tilleggsbemerkninger om alders tids bruk og «festnede rettsforhold»	121
	Kontrollspørsmål til § 5	124
§ 6	Beskyttelse av erverv – oversikt over rettsvernsspørsmålene	126
§ 6.1	Problemet: Hva kan true en erverver?	126
§ 6.2	Oversikt over konfliktsituasjonene	127
§ 6.3	Noen prinsipielle synspunkter på løsningen av konflikten	129
§ 6.4	Oversikt over gjeldende kollisjonsregler	131
§ 6.41	Gjeldende rett representerer en interesseavveining	131
§ 6.42	Dobbeltsuksesjonstilfellene: Prinsippet i tgl. § 20	131
§ 6.43	Særlig om kreditorbeslag: rettsverns- og omstøtelsesregler	133
§ 6.44	Hjemmelstilfellene: Tgl. § 27	133
	Kontrollspørsmål til § 6	134
§ 7	Den offentlige kontroll med fast eiendom	135
§ 7.1	Offentlige interesser og virkemidler	135
§ 7.11	Samfunnets behov og lovgiverens kompetanse	135
§ 7.12	Grl. § 105: ekspropriasjon og regulering av eiendomsrett	135
§ 7.13	Den europeiske menneskerettskonvensjon	139
§ 7.2	Nærmere om ekspropriasjon	145
§ 7.21	Oreigningsloven	145
§ 7.22	Plan- og bygningsloven	147
§ 7.23	Vegloven 21. juni 1963 nr. 23	147
§ 7.3	Oppdelings- og salgsforbud	148
§ 7.4	Faktisk utnyttelse	149
§ 7.5	Plan- og bygningsloven	151
§ 7.51	Oversikt	151
§ 7.52	Plansystemet	153
	a. Nasjonale planoppgaver	153
	b. Regional planlegging, interkommunalt plansamarbeid	153

c. Kommunal planlegging	154
d. Reguleringsplanen	155
§ 7.53 Byggesaksreglene	156
§ 7.6 Konesjon ved erverv	157
§ 7.61 Oversikt	157
§ 7.62 Konesjon ved erverv av eiendomsrett til fast eiendom	158
a. Hva innebærer det at konesjon trenges?	158
b. Når trenges konesjon? Hovedregel	159
c. Unntakene	159
d. Særlig om forholdet til utenlandske erververe	161
e. Særlig om bo- og driveplikt for landbrukseiendom	161
f. Særlig om konesjon og boplikt i henhold til forskrift etter § 7 (0-konesjonsforskrift).	163
§ 7.63 Avgjørelse og konesjonsvilkår	165
§ 7.64 Konesjon ved erverv av rettigheter	165
§ 7.65 Konesjon ved aksjeerverv og andre selskapsrettigheter	166
§ 7.66 Konesjon etter loven av 1917	166
§ 7.67 Erverv av mineralforekomster	167
§ 7.7 Offentlig forkjøpsrett – hjemlet i konesjonslov og annetsteds	167
Kontrollspørsmål til § 7	168
§ 8 Allmenningsrett	169
§ 8.1 Hva er en allmenning?	169
§ 8.2 Litt om rettskildene	171
§ 8.3 Hvem har allmenningsrett?	172
§ 8.4 Virkesretten	174
§ 8.5 Retten til beiting og setring	175
§ 8.6 Jakt, fangst og fiske	175
§ 8.7 Eierbeføyelsene	176
§ 8.8 Litt om styringsreglene	177
Kontrollspørsmål til § 8	177
§ 9 Allemannsrettigheter	179
§ 9.1 Oversikt	179
§ 9.2 Ferdselsretten	181
§ 9.3 Retten til teltslagning, bading og annet opphold	184
§ 9.4 Høstingsrettigheter	184
§ 9.5 Regulering og begrensning av allemannsrettighetene	185

§ 9.6 Noen tilleggsbemerkninger om Finnmark	187
Kontrollspørsmål til § 9	187
§ 10 Sameie	189
§ 10.1 Det tingsrettslige sameie: Almennelige forklaringer	189
§ 10.11 Det tingsrettslige sameie	189
§ 10.12 Hvorledes oppstår et sameie?	190
a. Avtale	190
b. Arv, gave	191
c. Tilfeldig sameie	191
d. Jordfellesskap m.v.	191
e. Særlig om ekteskaps- og samboerforhold	191
§ 10.13 Sameielovens anvendelsesområde	193
§ 10.14 Særlig om jordsameiet/realsameiet	197
§ 10.2 Partsforholdet	197
§ 10.3 Faktisk og juridisk rådighet for den enkelte sameier	198
§ 10.31 Den enkelte sameiers fysiske rådighet	199
§ 10.32 Den enkelte sameiers juridiske rådighet	202
a. Avhendelse	202
b. Andre juridiske disposisjoner	203
c. Medeierens forkjøpsrett – når oppstår den?	204
d. Frist for å gjøre forkjøpsretten gjeldende	206
e. Omgjøringsadgang?	207
f. Løsningssum	207
g. Mer enn én medeier utnytter sin forkjøpsrett	207
§ 10.33 Vedlikehold: utgifts- og inntektsfordeling	208
§ 10.34 Misbruk av rådighetsretten	209
§ 10.4 Flertallsvedtak	211
§ 10.41 Nærmere om de materielle vilkår for flertallsvedtak	212
a. Utgangspunktet	212
b. Begrensningene i § 4 annet og tredje ledd	212
c. Nærmere om hva det innebærer at mindretallet bindes	214
§ 10.42 Særlig om fellesdrift	214
§ 10.43 Flertallsvedtak og oppløsningsrett	215
§ 10.5 Organisatoriske bestemmelser m.v.	216
§ 10.6 Forholdet til tredjeperson	217
§ 10.7 Opphør av sameieforhold	218
§ 10.71 Oversikt	218
§ 10.72 Oppløsningsregelen i sameiel. § 15	219
a. Generelt om oppløsningsretten	219

b. Oppløsning skal prinsipalt skje ved naturaldeling .	221
c. Oppløsning etter reglene om tvangssalg	222
d. Oppløsning av realsameie	224
Kontrollspørsmål til § 10	224
§ 11 Tomtefeste	227
§ 11.1 Innledning	227
§ 11.11 Kontraktsformen og dens utbredelse.	227
§ 11.12 Nærmere om tomtefestebegrepet	228
§ 11.13 Den rettslige situasjon.	231
§ 11.14 Særlig om sontringene mellom feste for boligformål, fritidsformål og annet.	232
§ 11.15 Fremstillingen videre	234
§ 11.2 Om inngåelse av festeavtale.	235
§ 11.3 Varighet og innløsning	236
§ 11.31 Innledning	236
§ 11.32 Varighet ved feste av grunn til bolig eller fritidshus	236
§ 11.33 Forlengelse av eldre avtaler om feste til bolig eller fritidshus	237
§ 11.34 Feste til annet enn bolig og fritidshus – varighet og forlengelsesmulighet.	239
§ 11.35 Festerens innløsningsrett.	240
a. Innledning	240
b. Omfanget av innløsningsretten etter lovendringen i 2004 – hovedregelen i § 32 med unntak	241
c. Særregel for livstidsfeste – § 32 annet ledd	243
d. Betydningen av offentlige samtykkeregler m.v.	243
e. Nærmere om fremsettelse av innløsningskravet	243
f. Innløsningsvilkårene	244
g. Gjennomføringen av innløsningen	246
h. Særlig om forholdet til panthaverne etter innløsningen	247
i. Særlig om punktfeste m.v.	248
j. Innløsning utenom bolig- og fritidshusfeste	248
k. Plenumsdom om Opplysningsvesenets fond.	248
§ 11.36 Pliktig innløsning fra festerens side	249
§ 11.4 Rådighet.	249
§ 11.41 Faktisk rådighet.	249
§ 11.42 Rettslig rådighet: Salg og forkjøpsrett	250
§ 11.43 Rettslig rådighet: Pantsettelse	253
§ 11.44 Rettslig rådighet: Andre rettsstiftelser	254

§ 11.45 Om- og avskiping i festeforhold	255
§ 11.5 Vederlaget	255
§ 11.51 Vederlagets størrelse – «innfestingspenger» og «tilskott».	255
§ 11.52 Regulering av avgiften ved feste for bolig- og fritidsformål	257
a. Litt om bakgrunnen	257
b. Hovedreglene i gjeldende lov	258
c. «Engangsløftet» – reguleringen i medhold av lov 63/2004	258
d. Eldre avtaler: 2015-reglene om engangsløftet med to prosent-prinsippet	259
e. Overgangsreglene i 2015-lovvedtaket pkt. II	262
§ 11.53 Regulering av avgift ved feste for annet formål enn bolig eller fritidshus	262
§ 11.54 Sikkerhet for festeavgiften	262
§ 11.55 Festeavgiften kan ikke skilles fra grunneiendommen.	263
§ 11.6 Mislighold og avvikling av festeforhold	264
§ 11.61 Opphørsgrunner, mislighold – en oversikt	264
§ 11.62 Mislighold på bortfesterens side – hevning og andre reaksjoner.	264
§ 11.63 Mislighold på festerens side – hevning og andre reaksjoner.	265
§ 11.64 Avviklingen av festeforholdet.	266
a. Forholdet mellom partene	266
b. Litt om pantaverens stilling.	269
§ 11.7 Punktfeste	270
§ 11.8 Fremfeste	271
Kontrollspørsmål til § 11	274
§ 12 Servitutter	276
§ 12.1 Hva er en servitutt? Lovregulering	276
§ 12.2 Noen servitutttyper	277
§ 12.3 Om stiftelse av servitutter	279
§ 12.31 Oversikt over stiftelsesreglene	279
§ 12.32 Endel lovsatte grenser for etablering av servitutter	280
§ 12.4 Om servitutters innhold	281
§ 12.41 Tolkning av stiftelsesgrunnlaget	281
§ 12.42 Særlig om servituttl. § 2	283
§ 12.43 Servituttens varighet: enebruk eller sambruk	284

§ 12.44 Særlig om ferdselsrettigheter	285
§ 12.45 Jordskifteavgjørelse om omskipling	289
§ 12.46 Misbruk fra eiers eller servitutthavers side	292
§ 12.5 Overføring av servitutter. Forkjepsregler	293
§ 12.51 Noen utgangspunkter	293
§ 12.52 Forkjepsrett for eieren av den tjenende eiendom	295
§ 12.53 Salg og deling av den tjenende eiendom.	296
§ 12.6 Opphør av servitutter	296
§ 12.61 Oversikt	296
§ 12.62 Avskipping (avløsning) etter servituttl. § 7.	297
§ 12.7 Særlig om de negative servitutter	299
§ 12.71 Oversikt	299
§ 12.72 Hvem er påtaleberettiget?	299
§ 12.73 Negative servitutter og reguleringsplaner	300
Kontrollspørsmål til § 12.	306
§ 13 Begrensninger i rådighetsutøvelsen av hensyn til naboene.	307
§ 13.1 Problemene og regelverkene	307
§ 13.11 Naboforhold – de motstridende interesser	307
§ 13.12 En rekke lovverk virker inn.	307
§ 13.13 Naboloven av 1961	308
§ 13.14 Naboloven og noen tilgrensende regelverk.	309
a. Særlig om vannressursloven	309
b. Særlig om forurensningsloven.	309
c. Særlig om plan- og bygningsloven	311
§ 13.2 Grensene for det lovlige – nabol. § 2.	311
§ 13.21 Hovedregelen	311
a. Tilknytning til fast eiendom	311
b. Skade eller ulempe som er «uturvande eller urimeleg»	312
c. Nærmere om skade og ulempe	312
d. Årsaken til skade eller ulempe	313
e. De kortvarige ulemper – anleggsarbeider	313
f. Må det foreligge et økonomisk tap?	314
§ 13.22 Særlig om «uturvande»	314
§ 13.23 Praktisk viktigst: Det urimelige er ulovlig	317
§ 13.24 Hva er ventelig?	319
a. «Vanlige» naboforhold	319
b. Flyplass-støy	321
§ 13.25 Nærmere om tidsprioriteten	324
§ 13.26 Nærmere om tidsprioritet og «i utviklingens medfør»	326

§ 13.27 Nabol. § 2 fjerde ledd	328
§ 13.3 Nabovarsel og naboskjønn.	330
§ 13.4 Virkningene av overtredelse av nabol. § 2.	332
§ 13.41 Krav om stansning eller retting.	332
§ 13.42 Vederlag hvor retting ikke skjer	335
§ 13.43 Erstatning	336
§ 13.5 Hvem er berettiget og forpliktet etter naboloven?	339
§ 13.51 Hva er naboeiendom?	339
§ 13.52 Tilknytningskriteriet for den som fremsetter krav	340
§ 13.53 Tilknytningskriteriet for den overfor hvem nabolovens regler påberopes	340
§ 13.6 Litt om øvrige regler i naboloven	341
§ 13.7 Litt om nabogjerder	343
§ 13.71 Gjerders funksjon	343
§ 13.72 Rett til å bygge gjerde.	344
§ 13.73 Gjerdeplikt	345
Kontrollspørsmål til § 13	346
Forkortelser	348
Litteratur	348
Rådsegner frå Sivillovbokutvalet.	348
Lover	348
Andre forkortelser	350
Vedlegg	351
Eksempler vedrørende tinglysing og matrikkel.	351
Lovregister	369
Domsregister	393
Saksregister	405